

# גלולות הורמונליות למניעת הריון לענין הלכות נדה

הרב אליעזר בן-פורת  
פרופ' פסח קליימן

## השאלות

- א. דם הבא כתוצאה מלקיחת גלולות הורמונליות, הנמצא על בגד צבעוני הסמוך לגופה, האם יש לו דין כתם, או דין ראייה.
- ב. כיצד תעשה אשה הלוקחת גלולות הורמונליות על מנת לוודא שאינה רואה דם.
- ג. דינה של הלוקחת גלולות הורמונליות לענין קביעת וסת ['וסת הגלולה'] והחשש לוסת קדומה.

## התשובות

א. על עצתו הטובה של הרמ"א [סי' קצ ס"י] דתלבש האשה בגדי צבעונים כדי להצילה מכתמים<sup>1</sup>, הביא הפתחי תשובה [שם ס"ק כב] בשם ספר עמודי כסף כ"י, שכתב: נראה, דוקא תלבש תמיד [ר"ל, בדרך כלל], אבל כדי להציל בימי נדתה ובימי ליבונה, לא, עכ"ד. מש"כ 'בימי ליבונה', כונתו בשבעת ימי נקיים שלה, שמנהג כשר הוא שתלבש לבנים בשבעת הנקיים<sup>2</sup>. ומש"כ 'בימי נדתה', נראה דכונתו לזמן ראיתה, דהיינו שיודעת שיבוא וסתה<sup>3</sup>, דבכה"ג לא מהני לה לבישת צבעונים, דאין לבישת צבעונים מצלת אותה אלא מכתמים, ולא מראית דם של וסתה.

1. ע' תורת השלמים סי' קצ ס"ק יד שהרמ"א דרך עצה טובה קאמר, שתעשה כן האשה כדי להצילה מכתמים.
2. ע' בהגהת הרמ"א ס' קצו ס"ג, ובביאור הגר"א ז"ל שם ס"ק י ציין לגמ' שבת י"ג ע"ב: בימי ליבונך וכו'. ולענין אשה שיש לה מכה המוציאה דם, או שרגילה לראות כתמים במראה ברו"ן, אם מותר לה ללבוש בגדי צבעונים בז' נקיים, ע' שו"ת מהרש"ם ח"א סי' פא לענין ספק מכה ועשתה בדיקת מהר"י ווייל וח"ג סי' קל לענין מראה ברו"ן, שו"ת ברית יעקב יו"ד סי' נח לענין מכה, שו"ת רע"א מהדו"ת סי' לד לענין אשה שיש לה עור רגיש מאד והדימום נובע משום שמקלקלת עצמה בבדיקתה ע"י דחיקת העד, או שמתחככת ושורטת עצמה, שו"ת חשב האפוד ח"ב סי' ס לענין אשה הרגילה במראה ברו"ן שאין בו שום צד של אדמימות או שחירות.
3. ע' נדה ט"ז, א, ורש"י שם ד"ה אפילו בתוך ימי נדתה.

וטעמא דמילתא, אף כי אמנם קיימא לן כדעת הפוסקים דס"ל שאפילו היכא שיודעים אנו בודאי שיצא הדם מגופה, כל שראיית הדם היתה בלא הרגשה, אינה טמאה מן התורה<sup>4</sup>, מכל מקום אם ראתה האשה דם וסתה, אין מי שיאמר דמשום דלא חזיא דם וסתה בהרגשה, אינה טמאה מדאורייתא. ואף שישנן נשים רבות אשר בהגיע תור וסתן [לטענתן]<sup>5</sup> אין להן הרגשה, העדר הרגשה אינו סיבה לטהרן, והסכמת כל הפוסקים שאסורות הן מדאורייתא. וביאר בחוט שני<sup>6</sup>, דנשים דידן שאינן יודעות שמרגישות, אם רואות דם וסת, יש להניח שהיתה הרגשה, ורק הן שלא הבחינו בה מחמת חולשת הדורות, שנתמעטו הלבבות ונחלשה הרגישות החושית, ומהאי טעמא נחלש חוזק ההרגשה ואינן יודעות להבחין בה, ולפיכך אם היתה ביאת הדם בצורת וסת [ר"ל, דימום הבא מן הרחם]<sup>7</sup> הרי היא טמאה מה"ת.

אשה הלוקחת גלולות הורמונליות למניעת הריון, או לסידור זמן וסתה, בתקופת לקיחת הגלולות, אינה צפויה לראות דימום מן הרחם, וכאשר תפסיק לקחת את הגלולות, או אז יבוא וסתה ותראה דם מן הרחם. אבל לפעמים, מצוי בחדשים הראשונים של לקיחת הגלולות [בעיקר בחדש הראשון], שתראה מעט דם. ונראה שדימום זה נחשב לדם נדות גמור, ואינו בבחינת כתם, אלא בבחינת דימום רחמי במדה קטנה, ולפיכך אין לבישת צבעונים מצלת אותה מראיית דם זו.

וטעמו של דבר: הגלולה פועלת באופן ישיר על רירית הרחם [בדומה לפעולה ההורמונלית של השחלה], למנוע דימום רחמי. אבל לפעמים, בגלל טבעה המיוחד של האשה הלוקחת את הגלולה<sup>8</sup>, יתכן שההורמונים שבגלולה, אינם מצליחים לשמור על שלמותה של רירית הרחם, ומכאן סיבת הדימום. ברור איפוא, שהדימום הנ"ל, שענינו נשירה או פרידה חלקית של רירית הרחם, הוא דם נדה גמור, כמו דם הוסת<sup>9</sup>.

4. ראה **פרדס רימונים** פתחי נדה, תחת הכותרת: עתה נבאר בראתה בלא הרגשה אם היא טמאה מה"ת או מדרבנן, אותיות א-יב, שהוכיח במישור שאינה טמאה מן התורה, דלא **כסדרי טהרה** סי' ק"צ ס"ק צ"ג, והביא שכן דעת רוב הראשונים והאחרונים וכן עיקר. וע' **בטהרת הבית** דיני ראיית הנדה סי' ג' שהביא חבל פוסקים העומדים בשיטה זו, וכתב שכן תפסו כל האחרונים להלכה ולמעשה.
5. ראה **ערוך השלחן** סי' קפג סעיף טא וסב, **אגרות משה** יר"ד ח"ד סי' יז ס"ק יב, וראה עוד שו"ת **חת"ס** יר"ד סי' קנט וסי' קעז.
6. **חוט שני** קפג ס"ק ד בדינא דהרגשה.
7. **חוט שני** סי' קצ ס"י ס"ק יד, דינים העולים אות ה', שמעוברת היודעת שיש לה דימום מהרחם, ג"כ לא מהני לה בגדי צבעונים, שדם זה מהרחם, והרי הוא מטמא ככל דם נדה.
8. Belsey EM et al. Determinants of menstrual bleeding patterns among women using natural and hormonal methods of contraception: The influence of individual characteristics. *Contraception* 1988;38: 243-257.
9. וכ"כ **חוט שני** סי' קפג ס"ק ג, דינים העולים אות ה' שאשה הלוקחת גלולות כדי להקדים או לאחר את הוסת, הוי דם נדה וטמאה.

וידוע שהגאון רבינו משה ז"ל באגרותיו<sup>10</sup> התנגד בדרך כלל לשימוש בגלולות אלו בזמנו, מחמת הדימום הבא עם לקיחתן, ומחמת חשש סכנה לאשה בלקיחת גלולות אלו. אכן בשנים האחרונות שופרה איכותן של הגלולות, והסכנה בלקיחת הגלולות החדשות פחתה מאד, וגם דרגת היעילות של הגלולות החדשות למניעת דימום עלתה, וחשש הדימום קטן בהרבה<sup>11</sup>, ולכן יש מורי הוראה המקילים להשתמש בהן לעת הצורך, כאשר נקבע שיש היתר למניעת הריון, או מטעמים אחרים<sup>12</sup>.

והגאון רבינו משה ז"ל, כאשר התיר את השימוש בגלולות הנ"ל, הוסיף שבחדש הראשון ללקיחת הגלולות, על האשה ללבוש לבנים ותבדוק את עצמה לעת ערב<sup>13</sup>, ולא הציע לה הגר"מ ז"ל עצה פשוטה זו ללבוש בגדי צבעונים<sup>14</sup>, ומפני שאין זו הצלה כלל, שאין לבישת בגדי צבעונים מועילה להצילה מראיית דם וסתה והדומה לה [ולכן אדרבה, דרש הגר"מ ז"ל שתלבש לבנים כאמור]. וכמו שלא יעלה על הדעת לומר, שתלבש אשה בגד צבוע בעת בוא וסתה, ותסמוך על כך שדם וסתה בא אצלה בלא הרגשה ונחשב ככתם, ולא תטמא נדה כיון שנמצא על בגד צבוע, זה אינו, שאין האיסור הבא ע"י ראיית דם נדה נמנע ע"י לבישת בגדים צבעונים, משום שאין זה בגדר כתם, אלא ראיית דם וסתה, וכמו כן הדימום הבא מלקיחת גלולות הורמונליות, ענינו דומה לגמרי לדם הוסת, שהרי יודעת היא את מקור הדימום, דהיינו פעולת הגלולות ההורמונליות הגורמת לראיית דם הבא מן הרחם, ולכן לא נאמרה כאן הצלת בגדי צבעונים, שהיא קולא הנאמרת בכתמים בלבד.

ב. ועתה נדון לענין חובתה של אשה הלוקחת גלולות הורמונליות לבדוק את עצמה, כיצד תעשה על מנת לוודא שאינה רואה דם. ותחילה נאמר, כי אין מקום לסמוך כאן על רוב נשים שאינן רואות דם כתוצאה מלקיחת גלולות הורמונליות. משום שמיעוט זה של נשים הרואות דם מחמת לקיחת הגלולות, הוא בגדר מיעוט המצוי, שאמרו חכמים שלא לסמוך בכה"ג על הרוב, אלא חייבו לבדוק, כמבואר ביר"ד סי' ל"ט ס"א לענין חיוב בדיקת הריאה, וסי' פ"ד ס"ח לענין חיוב בדיקה מתולעים. וע' שו"ת משכנות יעקב [יר"ד סי' יז] שמקרה של תליעה בפחות מעשרה אחוז נחשב למיעוט שאינו מצוי, וכבר העיר על דבריו בשו"ת שבט הלוי [ח"ד סי' פא] והסיק דאין מקור לשיעור זה, אלא גדר מיעוט שאינו מצוי הוא מאורע הנחשב לתופעה בלתי רגילה, וכאשר יארע יהא נחשב כדבר חידוש הקורה רק לעתים

10. ראה שו"ת **אגרות משה** אה"ע ח"ב סי' יז, ח"ג סי' כד, ח"ד סי' סז, סט, עב ועד אות ב.

11. הכוונה לגלולות המודרניות שהן שילוב של פרוגסטרון ואסטרוגן בכל גלולה, ושילוב זה הצלחתו גדולה במניעת דימום. אכן מיעוט נשים, כעשרה אחוזים לערך, מדממות מעט בחדשים הראשונים [בעיקר בחדש הראשון] אף בלקיחת גלולות אלו. לעומת זאת, בגלולות אחרות המכילות פרוגסטרון בלבד, אחוז המדממות גבוה בהרבה. ויש בזה עוד הבחנות שונות, כגון אופן המינון של האסטרוגן בעיקרו, וכדומה, שמצוי בהן הדימום יותר מעשרה אחוזים.

12. כגון למנוע חופת נדה, וראה עוד **אסיא** חוברת ע"ט-פ' עמ' 96-106.

13. **אגרות משה** אה"ע ח"ג סי' כד וח"ד סי' עב.

14. ראה **אגרות משה** יר"ד ח"ב סי' ע"ח שהורה בשעת הדחק לאשה המוצאת כתמים על בגדיה, שתלבש בגדי צבעונים, אף בשבעת נקיים שלה.

רחוקות. ולפי<sup>12</sup> פשוט שדימום הנובע מחמת לקיחת גלולות הורמונליות, אינו נחשב בגדר חידוש הקורה רק לעתים רחוקות, אלא הוא דבר המצוי, ולפיכך נחשב מיעוט זה של נשים הרואות דם כתוצאה מלקיחת גלולות אלו כמיעוט המצוי. ועוד, אפשר שמספר הנשים המדממות הוא כעשרה אחוזים בערך<sup>15,16</sup>, וא"כ אף לדעת המשכנות יעקב הנ"ל נחשב מיעוט נשים זה למיעוט המצוי. וראה עוד אגרות משה אה"ע ח"ב סי' יז דלא שייך לידע דבר ברור בזה להחשיבו כרוב שאינן רואות, דמכיון שהיא סיבה להוציא דם, יש לחוש לכל הנשים. וקודם לכן כתב שם: עכ"פ כיון שאיכא אף רק מקצת נשים הרואות דם, יש לאסור.

וגדר חובת בדיקה של אשה זו, קודם שהתחילה לקחת גלולות הורמונליות, דינה לענין חובת בדיקה לפני תשיש ולאחריו, מפורש בשו"ע כדלהלן: אם יש לה וסת קבוע, אינה צריכה בדיקה כלל לא לפני תשיש ולא לאחריו<sup>17</sup>, ואם אין לה וסת קבוע, ג' פעמים הראשונים צריכים לבדוק קודם תשיש ולאחריו, הוא בעד שלו, והיא בעד שלה, ואם הוחזקה באותם ג' פעמים שאינה רואה דם מחמת תשיש, שוב אינה צריכה בדיקה כלל<sup>18</sup>, והרמב"ם והרא"ש סוברים שכל זמן שאין לה וסת קבוע, צריכה היא בדיקה לעולם קודם תשיש ולאחריו, והרמב"ם הוסיף שגם הבעל יבדוק עצמו לאחר תשיש<sup>19</sup>.

אכן אחר שהתחילה לקחת גלולות הורמונליות, בין אם היה לה קודם לכן וסת קבוע, ובין אם לא היה לה קודם לכן וסת קבוע ועשתה בדיקות בג' הפעמים הראשונים, אין לנו ענין בנסיון העבר כי אין לו משמעות עוד, שהרי מזמן שהתחילה לקחת גלולות אלו, כמו חלפה הלכה לה המערכת ההורמונלית הטבעית שלה, והגלולה היא המנהלת וקובעת את אורח נשים דידה, וכיון שיש מיעוט ניכר של נשים המדממות כתוצאה מלקיחת גלולות אלו, חלה עליה חובת בדיקה כנ"ל. נמצא, חשב

15. Lohr PA, Creinin MD. Oral contraceptives and breakthrough bleeding. *The Journal of Family Practice* 2006; 55:872-880.

16. Stubblefield PG. Menstrual impact of contraception. *Am J Obstet Gynecol* 1994; 170:1513-22.

17. שו"ע סי' קפו ס"א, ובסוף דבריו הביא את דעת הרמב"ם המצריך לבדוק אחר תשיש, והצנועות בודקות עצמן אף קודם תשיש, והרמב"ם סיים: וסברא הראשונה היא עיקר וכן נהגו, כלומר, לדעת הרמב"ם אין מקום להחמיר באשה שיש לה וסת קבוע כדעת הרמב"ם, שלא כמשמעות דברי השו"ע שהביא דעת הרמב"ם כדעה שניה, ור"ל דבעל נפש ראוי לו להחמיר כדעת הרמב"ם, ואין כן דעת הרמב"ם.

18. שו"ע סי' קפו ס"ב כדעת הרי"ף לפירוש הרמב"ן, הרשב"א והר"ן בדבריו, ומשמעות דברי הרמב"ם שהסכים לדעת השו"ע, וע' ש"ך שם ס"ק א דנקט לדינא כדעת רש"י וסיעתו, דאף אשה שאין לה וסת אינה צריכה בדיקה, ומשום דחובת בדיקה לא נאמרה אלא באשה העסוקה בטהרות, וסיים הש"ך שכן עמא דבר. וע' תורת השלמים ס"ק ב דבמקום שנהגו להקל כדעת הש"ך, יש להם על מה שיסמכו, אבל במקום שאין מנהג, אין להקל כלל נגד השו"ע, והביאו שו"ע הרב שם ס"ק ז.

19. והביא השו"ע דעת הרמב"ם והרא"ש באחרונה, ללמדנו שראוי לבעל נפש לחוש לדעתם, אבל העיקר כסברא הראשונה שהביא בסתם, כנודע, כ"כ בשו"ע הרב שם ס"ק ז.

הדימום אצל אשה זו הלוקחת גלולות, תלוי ועומד כל הזמן שמא ראתה, ולענין ביאה, צריכה בדיקה קלה<sup>20</sup> קודם ולאחר תשמיש, כיון שעם לקיחת גלולות הורמונליות, אין לה עוד ההגנה הנאמרת בשו"ע הנ"ל לענין שאר נשים.

ובאגרות משה<sup>21</sup> כתב שאשה הלוקחת גלולות הורמונליות [כונתו לאותן הגלולות שהיו מצויות בזמנו] צריכה בדיקה גדולה בחדש הראשון ללקיחתן, ועליה ללבוש לבנים, ולהניח תחבושת סניטרית שמניחות הנשים באותו מקום בימי ראייתן כדי שלא יטנפו בגדיה, למשך חדש אחד, ותבדוק כל יום לעת ערב בחורין ובסדקין, ואם לא תראה דם בחדש הראשון, תוכל לסמוך שהיא מאותן הנשים שאינן רואות דם ע"י לקיחת הגלולות הנ"ל. ובמקום אחר [אה"ע ח"ג סי' כד] כתב האג"מ שצריכה להניח באותו מקום מוך דחוק, כל ימי החדש הראשון, והוסיף שאם קשה עליה להחזיק שם מוך דחוק, תלבש לבנים כל העת ביום ולילה, כל החדש הראשון, ובאופן שיהיה הבגד התחתון הדוק לגופה, שלא תהא אפשרות לדם ללכת לאיבוד, וגם תניח על שטח אותו מקום קאט"ן [צמר גפן], באופן שאם תצא טיפת דם ודאי תמצא שם, וגם תבדוק בכל יום בחורין ובסדקין. וסיים האג"מ שם: ולצורך גדול יש להתיר התשמיש אף בחדש זה, לסלק הלבנים לשעה קטנה, ותראה שהם נקיים, ותעשה בדיקה בחורין ובסדקין קודם תשמיש, ותעיין יפה בעד הבדיקה, ואם היא נקיה ישמש, ותכף אחר תשמיש תבדוק עצמה ותלבש הלבנים כמתחלה.

ונראה שאשה הלוקחת גלולות הורמונליות, תוכל לסמוך על לבישה תמידית [ר"ל, ביום ובלילה] של בגד לבן תחתון המהודק לגופה, הנחשב כמו בדיקה תדירית, למשך חדש שלם [ואין צורך למוך דחוק, או לתחבושת סניטרית], ואין צורך בבדיקה כל יום לעת ערב בחורין ובסדקין, אלא רק בדיקה קלה קודם ולאחר תשמיש, והיינו משני טעמים. חדא, יעוין בשו"ת שבט הלוי [ח"ב סי' פח] בענין אשה שמרגישה זיבת דבר לח, שכתב דהעיקר בזה כדעת החת"ס [י"ד סי' קמה וקנג ועוד] דלא הוי הרגשה, והביא עוד סניף, מש"כ רבינו צדוק הכהן מלובלין ז"ל בשו"ת תפארת צבי [ח"ב סי' א ס"ק יד] דאם לובשת מכנסים ובו חתיכת בגד פשתן שנדחק לאותו מקום, א"כ הוי בדיקה תדירית, והוסיף השבט הלוי: ומכל שכן בזמנינו דלובשות מכנסים דחוקים מאד לגוף, שעל ידם נתברר בירור שלם המראה שראתה אם טהורה היא, ואם מצאה בבגד החיצון ולא מצאה על המכנסים טהורה.

20. ראה **חוות דעת** סי' קפו ס"ק א באשה שאין לה וסת קבוע לענין בדיקות בג' פעמים הראשונים. וע' שו"ת **חשב האפור** ח"ג סי' ז שכתב הגאון רח"ד פדווא זצ"ל אב"ד לונדון, שכן רגיל להורות, דהיינו שבדיקה זו דיה בקינוח מבחוק, ולהשהות העד על גופה כשיעור הנזכר בסי' קצ סנ"א, ובלבד שלא תשכב אפרקדן בשעת בדיקה, והוסיף הגר"ד להזגיש בפירוש דברי החו"ד, שאינה צריכה אלא קינוח מבחוק. הדגשה זו של הגר"ד היא בניגוד לדברי **חוט שני** סי' קפו ס"ב ס"ק ב, שנסתפק בכוונת החו"ד, והעלה דבעינן בפנים דוקא, אלא שא"צ בדיקת חורין וסדקין. וראה עוד **טהרת הבית** דיני בדיקות סי' ז, דהעיקר שיש להקל בין בבדיקה שלפני תשמיש ובין בבדיקה שלאחר תשמיש דסגי בקינוח בלבד. [וראה אסיא פז-פח עמ' 138-168, על שיטות הפוסקים בהגדרת מיקום הבדיקה הנדרשת מן התורה.

21. **אגרות משה** אה"ע ח"ב סי' יז וח"ד סי' עב.

והאגרות משה, שאינו מסתפק בלבישה תמידית של בגד תחתון לבן מהודק כבירור על טהרתה, לשיטתו אזיל, שכתב לענין אשה שהרגישה שנפתח מקורה, הא איתא בשו"ע [סי' קצ סוף ס"א], אף בבדקה ולא מצאה כלום, יש מי שאומר שהיא טמאה. ואיתא בתוה"ש שלא מצינו בב"י מי שחולק עליו, רק שדרך המחבר לכתוב בלשון יש מי שאומר כשלא ראה זה אלא בפוסק אחד. אבל פשוט שבמצאה מראות טהורות טהורה, ומפורש כן בלשון המחבר [סי' קפח סוף ס"א], והרמ"א כתב ע"ז וכן עיקר. וא"כ גם בלבושה מכנסים ואפילו מהודקים לגופה ובדקה תיכף ולא מצאה עלייה כלום, נמי אין טעם לטהרה, דיש לחוש שמא יצא רק מעט דם, ונתקנח על בשרה שם, או אף נפל באופן רחוק, ולפ"מ שכתבתי לעיל [ס"ק ח] אף בהרגשת זיבת דבר לח, נמי יש לאוסרה, עכת"ד<sup>22</sup>.

הרי דעת האג"מ שאין לסמוך על לבישת בגד תחתון המהודק לגופה, כהוכחה גמורה שלא היתה ראיית דם נדות, דיש לחוש שמא נאבד מעט דם קודם שיצא ממנה, או שנפל באופן רחוק<sup>23</sup>. אכן, משמעות דברי שבט הלוי הנ"ל, שיש לסמוך על לבישת בגד תחתון לבן המהודק מאד לגופה, כהוכחה שלא ראתה.

ועוד יש לצדד, שדברי האג"מ הנ"ל נאמרו רק לענין הגלולות ההורמונליות שהיו מצויות בזמנו, שהיה שכיח טובא ראיית דם על ידן<sup>24</sup>, אבל לאחרונה שופרה בהרבה איכותן של הגלולות, וחשש הדימום קטן בהרבה<sup>25</sup>, ואפשר שאף בעל אג"מ מודה לענין הגלולות ההורמונליות המצויות בידינו כיום, כי די בלבישה תמידית של בגד תחתון לבן הסמוך לגופה, למשך חדש אחד, לוודא שאינה רואה דם מחמת לקיחת הגלולות. ולענין תשמיש, תעשה בדיקה קלה קודם תשמיש ולאחריו, ותלבש את הבגד התחתון הלבן כמתחילה.

ג. אשה הלוקחת גלולות הורמונליות, יש אומרים שדינה לענין וסתות כדין וסת של אכילת שום ופלפלין<sup>26</sup>, דהיינו אכילת דברים חריפים, שנתבאר דינה בהגהת הרמ"א [סי' קפט ס"ג]. ונראה שלקיחת הגלולות הנ"ל עדיפה יותר מאכילת שום ופלפלין וכדלהלן<sup>27</sup>.

22. **אגרות משה** יו"ד ח"ד סי' יז ס"ק י.

23. ויעוין עוד **באגרות משה** יו"ד ח"ג סי' מ"ח שביום הוסת של חשבונה, עצה טובה שתלבש בגד לבן הסמוך בהידוק יפה לגופה כל אותה עונה, וקודם השינה תבדוק בחורין ובסדקין, והטעם פשוט, דלענין החשש שמא יצא ממנה דם לחוד, היה נמצא על בגדה הסמוך לגופה, ולענין החשש שמא יצא הדם לבית החיצון, שטמאה אף שלא יצא לחוץ, הרי ע"י הבדיקה היה נמצא זה על עד הבדיקה, עכ"ד.

24. Hutcherson WP, Schwartz HA, Weathers W Jr.. Long-term study of oral contraception with norethindrone 2 mg. and mestranol 0.1 mg. *Fertil Steril*. 1966; 17:59-67

25. ראה מאמרו המקיף של ד"ר ד. מלאך, **אסיא** מ"ב-מ"ג [תשמ"ז], **ספר אסיא ח** עמ' 108-120; לעיל עמ' 266-292.

26. ראה **חוט שני** סי' קפט ס"ג ס"ק טו וסי' קפד ס"ב ס"ק ה דינים העולים אות ז, שו"ת **עמק התשובה** ח"א סי' קל"ד.

וסת האונס, כגון וסת הקפיצות, אינו נחשב לוסת קבוע אלא בצירוף ימים, דהיינו וסת המורכב מקפיצה, ויום ידוע, אבל אם לא קבעתו לימים ידועים, אינו וסת קבוע, שמפני האונס ראתה<sup>28</sup>. ונחלקו הראשונים ז"ל לענין וסת של אכילת שום ופלפלין, אם דומה הוא לענין זה לוסת הקפיצות. דעת הראב"ד, שוסת זה של אכילת שום ופלפלין אינו נקבע אלא רק בצירוף עם ימים, וטעמו, שוסת אכילת שו"פ כוסת האונס דמי, "כי כל ראייה שאינה באה אלא מחמת מעשה, הרי היא כקפיצה"<sup>29</sup>, וכן הביא הרמ"א דעה זו בסי' קפ"ט סכ"ג כדעה א'. ולעומת זאת, דעת התוס<sup>30</sup>, שוסת זה של אכילת שום ופלפלין אינו דומה לוסת הקפיצות, אלא נחשב כוסת הנגרם באופן טבעי, ולכן נקבע אפילו בלא צירוף ימים, כי "אכלה שום לא חשיב אונס כמו טורח של קפיצה, שאין הראייה באה ע"י טורח, אלא ממילא", ר"ל, אכילת דברים חריפים גורמת למהלך הטבעי של גופה לראות דם נדות, ולכן נחשב קביעות וסת אף בלא צירוף ימים, והביא הרמ"א שם דעה זו כדעה ב'.

ונראה שעד כאן לא נחלקו הראשונים ז"ל אלא לענין וסת של אכילת שום ופלפלין, משום שאין אכילת דברים חריפים גורמת ראיית דם וסתה באופן טבעי, אלא רק באופן סגולי<sup>31</sup>, ואינה שווה בכל הנשים, ואינה פועלת באופן ישיר על רירית הרחם, כי אם רק גורמת באופן בלתי ישיר לאשה זו לראות דם נדות, ולכן נחלקו אם יש לדמות וסת זה לוסת הקפיצות. אבל גולות הורמונליות, שאופן פעולתן מובנת והגיונית, ר"ל מוסברת לנו עפ"י טבע האשה, ובנוסף לכך נוסתה ונבחנה פעולתן של גולות אלו באלף אלפי נשים, ולקחתן פועלת באופן ישיר על רירית הרחם, הכל מודים דלא בעינן בהו צירוף ימים.

ויעוין בטהרת הבית<sup>32</sup> שהביא תשובת הרדב"ז [חלק ח סי' קלן] שנשאל אודות אשה השותה משקה לעכב וסתה, אם אסור לבעלה לבוא עליה, אע"פ שהיא טהורה, משום דהוי כסמוך לוסתה, ומסיק הרדב"ז שאם ניסתה משקה זה ג' פעמים והועיל לה לעכב וסתה, משמשת אף בלא בדיקה. והוסיף בטהרת הבית שם, שגולות הורמונליות הוכיחו את עצמן שמועילות לעכב הוסת, ולכן עדיפות הן יותר

27. על השפעת השימוש בגולות על דיני וסתות, ראה עוד **תחומין** ג' הרב ש. לוי עמ' 179-185, **תחומין** ד' הרב ס. אדלר עמ' 461-463, ו**אסיא** ס"ג-ס"ד הרב ש. אבינר, כלה מסולקת דמים ע"י גולות 148-150.

28. גמ' נדה י"א ע"א ו**שו"ע** סי' קפט סי"ז וסי"ח.

29. **בעלי הנפש** שער תקון הוסתות, מהדורת הר"י קאפח עמ' נ"ב, וכן דעת הרשב"א **תורת הבית** בית ז' שער ג'.

30. נדה ס"ג ע"ב **תוס'** ד"ה אכלה.

31. ר"ל כגדרה של רפואה סגולית, ראה **מוריה** מנ"א תשס"ג, גליון רצ"ז-רצ"ח, בענין רפואה חילופית, עמ' פ"ג-פ"ט.

32. **טהרת הבית** דיני פרישה סמוך לוסת, סי' יח, עמ' קיז.

מהמשקה הנ"ל, ואין צורך שתתחזק בהן ג' פעמים שמעכבות את וסתה, ואפילו בעונה של היום הראשון של הוסת אפשר להקל<sup>33</sup>.

מן האמור נלמד, כי אשה שהתחילה לקחת גלולות הורמונוליות, הגלולה היא המנהלת ושולטת לגמרי באורח נשים שלה, והרי וסתה של אשה זו מעתה הוא 'וסת הגלולה', ולא הוסת שהיה לה קודם שהתחילה לקחת גלולות אלו. ולפיכך אינה צריכה לחוש לוסת שהיה לה קודם לכן, לא לוסת החדש, ולא לוסת ההפלה, ואף לא לעונה בינונית, כי כאמור, גלולות אלו נוסו ונבחנו באלף אלפי נשים, והוכחו למעלה מכל ספק כמועילות להפסקת וסתה של האשה הלוקחת<sup>34</sup>.

וכתב בשיעורי שבט הלוי [סי' קפט סכ"ג ס"ק ה], שהלוקחות גלולות למניעת הוסת, אחר שמפסיקות לקחתן, מגיע הוסת אחר ב' וג' ימים, ודאי יש לחוש מאז [וכן בלוקחת גלולות לסידור הוסת ופוסקת לקחתן, דהרגילות שרואה אחר כמה ימים], אלא שאם הרופאים אומרים שמגיע הוסת אחר ג' ימים, מותרת ב' ימים, וכן כה"ג תפרוש לפחות מעת לעת קודם הזמן שהרופאים אומרים שדרך הדם לבוא, עכ"ד. ונראה, שאם לאחר נסיון של ג' פעמים נתחזקה האשה הלוקחת גלולות אלו, שכאשר תפסיק לקחתן תתחיל לראות אחרי ב' ימים למשל, הרי קבעה לעצמה וסת של ראייה ב' ימים אחר סוף לקיחת הגלולה, וזהו 'וסת הגלולה' דידה. כמובן מאילו, שראיה זו הבאה מחמת הפסקת לקיחת הגלולה, אין לה קשר לוסת החדש, או וסת הפלה, שכן אין כאן שייכות ליום החדש או להפלה מסוימת.

וכאשר תפסיק לקחת את הגלולות, ע' חוט שני [סי' קפט סכ"ג ס"ק טו, דינים העולים אות א] שכתב שחוזרת היא לחשוש ליום וסתה הקודם, אם היה וסת קבוע, ומשמעות דבריו דאם לא היה לה קודם לכן וסת קבוע, אלא וסת שאינו קבוע, אינה חוששת לו<sup>35</sup>.

מקור: אסיא פז-פח עמ' 129-137, 2010

33. וציין עוד בטהרת הבית שם לשו"ת **שבט הלוי** ח"ד סי' צ"ט ס"ק ט' ושיעורי **שבט הלוי** סי' קפד ס"ב סוף ס"ק א. ויש לציין עוד למש"כ בשיעורי **שבט הלוי** סי' קפד ס"ח ס"ק ב וסי' קצב ס"ד ס"ק א.

34. וראה **חוט שני** סי' קפ"ט סכ"ג ס"ק ט"ו ודינים העולים שם אות א' וב', שהחמיר לחשוש לוסתה הקודם בתחלת לקיחת הגלולה, ולשיטתו אזיל שם סי' קפד ס"ב ס"ק ה דינים העולים אות ז, שמדמה לקיחת הגלולה לאכילת שום ופלפלין, ולמבואר אין הדמיון עולה יפה. שונה היא הגלולה ההורמונולית, שכבר נוסתה באלף אלפי נשים והוכח כח פעולתה להפסיק את הוסת, ואף שיש מקצת נשים המדממות ע"י לקיחת הגלולה כנ"ל, מ"מ דימום זה אינו ענין כלל לוסתה הקודם.

35. וראה עוד מאמרו של ד"ר ד. מלאך הנ"ל הערה 25, **ספר אסיא ח** עמ' 114, שאין כל קשר בין הדמם שיופיע אחרי הפסקת נטילת הגלולה [או תוך כדי נטילת הגלולה במקרה שמופיע דמם בין-מחזורי] לבין הוסת הקבוע שהיה לאשה לפני כן, או לעונה הבינונית.